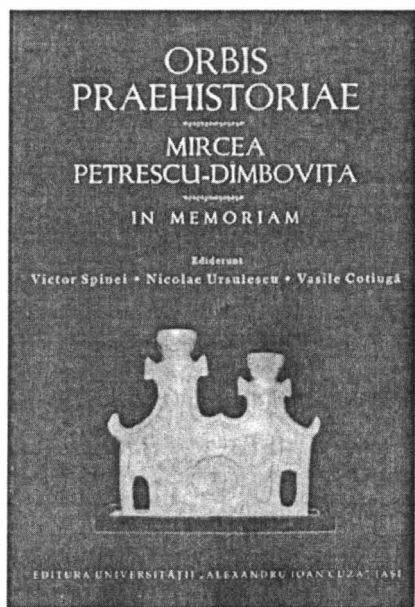

ORBIS PRAEHISTORIAE. MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA – IN MEMORIAM, V. SPINEI, N. URSULESCU, V. COTIUGĂ (ED.), IAȘI, EDITURA UNIVERSITĂȚII „AL.I. CUZA”, 2015, 728 p.

În 2015 s-au împlinit 100 de ani de la nașterea academicianului Mircea Petrescu-Dîmbovița, unul dintre marii arheologi români, prilej cu care o parte din discipolii săi au considerat potrivită editarea unei lucrări care să omagieze personalitatea cercetătorului ieșean. Astfel, prin grija academicianului Victor Spinei și a universitarilor Nicolae Ursulescu și Vasile Cotiugă, a apărut volumul pe care-l semnalăm în rândurile de față și care reunește în paginile sale o varietate de studii de preistorie. În deschidere, acad. Victor Spinei face o sinteză a celor mai importante coordonate ale activității științifice a lui Mircea Petrescu-Dîmbovița, creionând

un amplu portret al acestuia prin prisma realizărilor sale în domeniul arheologiei și practicii universitare. Ca o completare a acestui tablou, ceilalți doi editori ai volumului (N. Ursulescu și V. Cotiugă) au întocmit un amplu tabel cronologic cu cele mai semnificative momente din viața și munca profesorului Mircea Petrescu-Dîmbovița. O analiză atentă a acestei biografii relevă complexitatea personalității celui amintit, dar mai ales bogăția și importanța activității sale științifice.

Studiile reunite în volum au fost structurate tematic în trei secțiuni: *Lithicum*, *Metallicum* și *Miscellanea*.

Prima dintre acestea cuprinde 15 articole și este deschisă de un studiu semnat de V. Chirica și V.-C. Chirica despre modul de utilizare a resurselor naturale de către comunitățile paleolitice din Europa. Atenția autorilor s-a concentrat asupra elementelor esențiale care se întâlnesc în natură și care, arheologic, au putut fi documentate prin descoperirile atribuite paleoliticului. Au fost analizate trei tipuri de relații: omul și apa, omul și focul, omul și resursele pământului, ultimele două fiind bine

evidențiate prin diferite categorii de vestigii întâlnite în siturile paleolitice.

M.C. Văleanu propune un studiu istoriografic referitor la descoperirea stațiunii eponime de la Cucuteni. Sunt aduse în discuție consemnări și informații publicate la sfârșitul sec. XIX, în special relatări din presa vremii, dar sunt valorificate și documente de arhivă inedite. Toate acestea oferă un set valoros de informații despre modul cum s-a desfășurat o primă etapă a explorării arheologice a uneia dintre cele mai importante stațiuni a culturii Cucuteni.

Tot pe linia valorificării surselor arhivistice se încadrează și contribuția semnată de A. László. Profesorul ieșean publică o serie de scrisori dintre H. Schmidt și Fr. László, din perioada când primul dintre ei făcea săpături la Cucuteni (1909-1910). Cunoscând preocupările și rezultatele arheologice ale lui Fr. László, H. Schmidt vizitează sud-estul Transilvaniei și, pe lângă studierea vestigiilor eneolitice din colecțiile Muzeului Național Secuiesc, întreprinde mai multe călătorii și vizitează situri importante precum cele de la Ariușd și Malnaș Băi.

Un alt studiu interesant este cel întocmit de N. Ursulescu, referitor la săpăturile arheologice de la Fedeleșeni, jud. Iași, din 1928, realizate de I. Andrieșescu. Cercetările efectuate în așezarea cucuteniană, în perioada interbelică, nu au fost valorificate într-o formă extinsă, motiv pentru care N. Ursulescu a publicat cu acest prilej însemnările din carnetul de șantier al lui Andrieșescu. Chiar dacă informațiile nu sunt foarte ample, există suficiente detalii referitoare la stratigrafia sitului și la cele mai importante complexe și categorii de descoperiri.

S. Țurcanu și L. Bejenaru semnează un studiu amplu despre întrebuințarea tracțiunii animale în arealul complexului cultural Cucuteni-Tripolye, pornind de la date de ordin arheozoologice, dar valorifică și diferite tipuri de piese arheologice care ar putea argumenta astfel de practici. Pentru cele din urmă se au în vedere statuete zoomorfe ale căror detalii (linii incizate sau pictate) ar putea indica un tip de harnașament sau modul de tracțiune al unor mijloace de transport. De asemenea, au fost luate în calcul tipuri de piese care pot fi considerate miniaturi ale unor mijloace de transport sau părți ale acestora.

Tot în rândul contribuțiilor dedicate eneoliticului se înscrie și articolul semnat de V. Cotiugă, dedicat unei tipologii a locuințelor acestei perioade de pe întreg teritoriul României. Pornind de la aspecte de terminologie, autorul identifică mai multe criterii în funcție de care a stabilit o clasificare complexă a așezărilor. Principalii vectori de referință au fost: elevația,

forma, numărul de camere, suprafața, modul de realizare al podelei, modul de construcție al pereților, iar pe baza lor s-a observat că există și numeroase elemente comune în arhitectura eneoliticului, dar și aspecte care permit o anumită individualizare, fie sub raport geografic sau cultural.

Un studiu deosebit este cel al acad. V. Spinei, care discută un anumit segment al industriei litice din eneoliticul est-carpatic, respectiv artefactele confecționate din silex volhynian. Contribuția la care am făcut referire evidențiază faptul că, în special în culturile Precucuteni și Cucuteni, s-a utilizat, într-o proporție nu prea însemnată, o anumită varietate de silex, „străină” teritoriului dintre Carpați și Prut. Autorul studiului trece în revistă principalele situri unde este atestat silexul volhynian, dar face referiri și la caracteristicile macroscopice ale acestuia, precum și la principalele arii-sursă. Nu în ultimul rând este discutată utilizarea acestei varietăți de silex în cadrul culturii Amforelor Sferice.

Cercetătoarea Z. Maxim prezintă în studiul său o categorie ceramică întâlnită în situl de la Trușești-*Tuguieța*, respectiv vasele miniaturale, pe care le-a structurat atât după criterii morfo-tehnice, dar și decorative. Autoarea propune ca ipoteză de lucru faptul că aceste recipiente ar fi putut fi realizate de copii sau poate chiar de către ucenici ai meșterilor olari.

Tot în rândul valorificării rezultatelor unor săpături mai vechi se înscrie și o notă a lui O. Bounegru despre un mic sondaj efectuat în situl cucutenian de la Băiceni-*Dâmbul Morii*, în anul în anul 1978. Profesorul ieșean prezintă două așa-zise complexe de cult atribuite fazei Cucuteni A-B, deși, din datele expuse, pot exista anumite rezerve pentru o astfel de interpretare.

Colega L.E. Istina a publicat în cadrul volumului la care facem referire un material de sinteză privitor la propriile săpături din situl cucutenian de la Fulgeriș, din jud. Bacău. După o prezentare a cadrului geografic în care se găsește stațiunea, autoarea punctează cele mai importante aspect legate de tehnica de săpătură și stratigrafia așezării, pentru ca apoi să discute pe scurt cele mai importante descoperiri, pornind de la structurile de locuire și până la principalele tipuri de piese (ceramică, plastică, unelte).

Tot în rândul contribuțiilor dedicate eneoliticului se înscrie și articolul semnat de C.E. Ursu, care face o analiză a unui mic lot de reprezentări antropomorfe precucuteniene, descoperite la Suceava-*Șipot* în perioada 1953-1963. Pe baza analogiilor întâlnite în mediul Precucuteni-Cucuteni, autorul discută maniera de decorare a brâului cu romb, dar și evidențierea coloanei vertebrale la unele statuete eneolitice, ca un element mai puțin întâlnit în rândul reprezentărilor antropomorfe.

În aceeași notă a discuțiilor legate de spiritualitatea cucuteniană se încadrează și analiza lui C. Ionomu privitoare la reprezentările antropomorfe asexuate. Autorul are în vedere două tipuri principale, respectiv idolii conici și idolii cilindrici, confecționați în majoritate din lut.

În cadrul acestui volum omagial se întâlnesc și o serie de studii pluridisciplinare, iar o astfel de contribuție prezintă rezultatele analizelor unor probe de pigmenți minerali din situl cucutenian de la Buznea, jud. Iași. Autorii articolului, D. Boghian, I. Sandu, V. Vasilache, S.C. Enea, au pus în evidență compoziția chimică a pigmenților, proveniența locală (în sensul ariei est-carpătice), precum și modul de utilizare al acestora.

Pe aceeași linie se încadrează și materialul realizat de G. Bodi, V. Vasilache și R. Pârnău, al cărui subiect este legat de modul de realizare a vaselor ceramice cucuteniene. Analiza este axată asupra caracteristicilor pastei din care au fost confecționate recipientele de lut, fiind studiate categorii de soluri care se găsesc în vecinătatea siturilor și care ar fi putut fi folosite pentru prepararea argilei necesare confecționării vaselor.

Studiile interdisciplinare sunt completate și cu un articol al unui colectiv format din D. Boghian, S. Ignătescu, D. Murariu și C. Tomescu, care valorifică un set de determinări arheobotanice pe baza unui lot de materiale arheologice (ceramică, lipitură arsă) din situl de la Fetești, jud. Suceava. În stațiunea amintită au fost descoperite semințe de cereale, fragmente ceramice cu amprente ale unor cariopse și/sau inflorescențe, precum și bucăți de lipitură pe care s-au conservat urme de frunze. Toate acestea, chiar dacă nu sunt suficiente, au oferit un set de informații despre peisajul din zona sitului cucutenian de la Fetești.

Secțiunea volumului care include studii din seria *Metallicum* este deschisă de un articol întocmit de C. Schuster și I. Tuțulescu, care își propun să prezinte pe larg contribuția lui Mircea Petrescu-Dîmbovița la cercetările din *tell*-ul de la Glina și situația descoperirilor din epoca bronzului din respectivul sit. În plus, autorii studiului vin și cu o serie de completări referitoare la stadiul actual de cunoaștere a culturii Glina.

Transformările culturale din nord-vestul României la sfârșitul epocii bronzului sunt discutate în articolul acad. Al. Vulpe, accentul fiind pus pe descoperirile de la Lăpuș. Analizând vestigiile identificate recent în situl amintit, autorul articolului evidențiază semnificația cultică a structurilor antropice, care au fost puse în legătură cu anumite elite sociale a căror putere s-a bazat pe exploatarea metalelor neferoase. Pornind de la situația observată la Lăpuș, Al. Vulpe propune unele explicații și pentru descoperiri din alte

zone ale României, așa cum sunt cele de la Susani și Vârtop.

Tot în categoria contribuțiilor axate pe epoca bronzului se încadrează și studiul cercetătorului T. Bader al cărui subiect este legat de vârfurile de lance de tip Odăile Podari din spațiul sud-est European. Autorul analizează principalele descoperiri și face o serie de considerații de ordin morfologic, tipologic și cronologic, dar aduce în același timp și o serie de completări legate de opiniile exprimate în literatura arheologică.

Seria studiilor privitoare la piesele metalice preistorice este completată cu o notă a lui C. Kacsó despre două topoare cu disc și spin descoperite în județul Maramureș, mai precis la Oarța de Sus și Odești. Cele două piese, caracteristice metalurgiei bronzului târziu din zona Tisei superioare, se înscriu în seria depunerilor rituale cu o singură piesă.

Pe aceeași linie se plasează și studiul colegilor B.P. Niculică și D. Boghian, care fac o analiză a descoperirilor de piese de bronz în podișul Sucevei. Pornind de la o prezentare generală a cadrului geografic și de la un istoric al cercetărilor, cei doi autori analizează contextele culturale și principalele tipuri de piese metalice descoperite, precum și condițiile în care au fost găsite artefactele. Sunt discutate și principalele mărturii legate de producția metalică, dar și posibile resurse folosite pentru obținerea obiectelor de bronz.

O. Levițki și M. Kaşuba propun un studiu de sinteză privitor la manifestările culturale ale Hallstattului timpuriu din zona est-carpatică – Gáva-Holíhrady-Grănicești și Corlăteni-Chișinău –, dar pe care le raportează la entitățile culturale vestice. Analiza are la bază în special producția ceramică.

Contribuțiile dedicate primei epoci a fierului sunt completate și cu un material întocmit de I. Mareș despre obiectele metalice (aramă și bronz) din situl hallstattian de la Siret. Pe lângă o prezentare din punct de vedere tipologic, autorul aduce în atenția celor interesați și o serie de observații de natură metalografică.

Cercetătorul V. Chirica semnează o evocare în memoria acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița, sintetizând o serie de momente care subliniază complexitatea personalității profesorului ieșean.

Un studiu interesant i se datorează tânărului coleg C. Croitoru, care prezintă primele cercetări arheologice de teren din fostul județ Covurlui, realizate de Mircea Petrescu-Dîmbovița în 1939. Este subliniată și implicarea lui Mircea Petrescu-Dîmbovița în inventarierea vestigiilor arheologice care se aflau la Rezidența Regală în acea perioadă.

Un alt studiu care merită reținut este cel întocmit de M. Ignat și

B.P. Niculică și în care se face o descriere sintetică a vestigiilor arheologice descoperite în situl de la Șcheia, din apropierea orașului Suceava. Descoperirile prezentate sunt deosebit de importante prin prisma faptului că acoperă o secvență cronologică extrem de vastă, de la neolitic și până în evul mediu.

Pentru problematica legată de exploatarea sării în preistorie remarcăm studiul semnat de Gh. Lazarovici și C-M. Lazarovici. Autorii discută aspecte privitoare la sursele de sare din Transilvania, dar vin și cu o serie de precizări legate de modul de obținere și transport al acestei resurse.

M. Alexianu readuce în prim plan problema indoeuropeană din perspectivă lingvistică. Autorul încearcă să facă unele precizări de ordin spațial legate de patria indoeuropeană, în condițiile în care modelele propuse în literatura de specialitate indică zone total diferite.

Finalul volumului est rezervat lui A. Poruciuc, a cărui contribuție științifică este legată de procesul neolitizării și de modul cum au fost transmise caracteristicile acestei perioade în zona de nord a Africii. Studiul, cu o puternică tentă etnoarheologică, pune accentul pe tradițiile populațiilor berbere care au conservat multe dintre aspectele vremurilor preistorice.

În încheiere putem spune că volumul prezentat în cadrul de față este un valoros omagiu adus academicianului Mircea Petrescu-Dîmbovița, iar prin studiile reunite în paginile sale reușește să acopere o gamă variată de subiecte axate pe preistoria spațiului românesc.

Vasile Diaconu